

חק לישראל – פרשת יתרו ליל שישי

(יא) וְהָיוּ נִכְנָיִם לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָרַד יְהוָה לְעֵינֵי כָל הָעָם עַל הַר סִינַי: (יא) וְהָיוּ נִכְנָיִם לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָרַד יְהוָה לְעֵינֵי כָל הָעָם עַל הַר סִינַי: (יא) וְהָיוּ זְמִינֵי לַיּוֹמָא תְּלִיתָא אַרְי בַּיּוֹמָא תְּלִיתָא יִתְגַּלִּי יְיָ לְעֵינֵי כָל עַמָּא עַל טוֹרָא דְסִינַי:

(יב) וְהִגְבַּלְתָּ אֶת הָעָם סָבִיב לְאֹמֶר הַשְּׁמֵרוֹ לְכֶם עֲלוֹת בְּהָר וּנְגַע בְּקַצְהוּ כָל הַנֶּגַע בְּהָר מוֹת יוֹמָת: (יב) וְהִגְבַּלְתָּ אֶת הָעָם סָבִיב לְאֹמֶר הַשְּׁמֵרוֹ לְכֶם עֲלוֹת בְּהָר וּנְגַע בְּקַצְהוּ כָל הַנֶּגַע בְּהָר מוֹת יוֹמָת: (יב) וְתַתַּחֵם יְת עַמָּא סְחוֹר סְחוֹר לְמִימֵר אֶסְתְּמֵרוּ לְכוּן מִלְמַסְק בְּטוֹרָא וּלְמִקְרַב בְּטוֹפִיָּה כָּל דִּיקְרַב בְּטוֹרָא אֶתְקַטְלָא יִתְקַטַּל:

(יג) לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוּל יִסְקַל אוֹ יָרֵה יִירֵה אִם בְּהִמָּה אִם אִישׁ לֹא יִחִיָּה בְּמִשְׁךְ הַיֵּבֶל הַמָּוָה יַעֲלוּ בְּהָר: (יג) לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוּל יִסְקַל אוֹ יָרֵה יִירֵה אִם בְּהִמָּה אִם אִישׁ לֹא יִחִיָּה בְּמִשְׁךְ הַיֵּבֶל הַמָּוָה יַעֲלוּ בְּהָר: (יג) לֹא תִקְרַב בֵּיהּ יָדָא אַרְי אֶתְרַגְמָא יִתְרַגֵּם אוֹ אֶשְׁתְּרָא יִשְׁתְּרֵי אִם בְּעִירָא אִם אֲנָשָׁא לֹא יִתְקִים בְּמִיגַד שׁוֹפְרָא אֲנִוּן מְרָשׁוֹן לְמַסְק בְּטוֹרָא:

(יד) וַיֵּרַד מֹשֶׁה מִן הָהָר אֶל הָעָם וַיְקַדֵּשׁ אֶת הָעָם וַיְכַבְּסוּ שְׂמֹלֹתָם: (יד) וַיֵּרַד מֹשֶׁה מִן הָהָר אֶל הָעָם וַיְקַדֵּשׁ אֶת הָעָם וַיְכַבְּסוּ שְׂמֹלֹתָם: (יד) וְנָחַת מֹשֶׁה מִן טוֹרָא לְוֹת עַמָּא וְזָמִין יְת עַמָּא וְחָדְרוּ לְבוּשֵׁיהוֹן:

(טו) וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הָיוּ נִכְנָיִם לְשִׁלְשַׁת יָמִים אֶל תִּגְשׁוּ אֶל אֲשֶׁה: (טו) וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הָיוּ נִכְנָיִם לְשִׁלְשַׁת יָמִים אֶל תִּגְשׁוּ אֶל אֲשֶׁה: (טו) וַאֲמַר לְעַמָּא הָווּ זְמִינֵי לְתַלְתָּא יוֹמִין לֹא תִקְרַבוּן לְעַד אֶתְתָּא:

(טז) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיַת הַבֶּקֶר וַיְהִי קִלְת וּבְרָקִים וַעֲנַן כָּבֵד עַל הָהָר וְקַל שֹׁפָר חֲזָק מְאֹד וַיִּחַרַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה: (טז) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיַת הַבֶּקֶר וַיְהִי קִלְת וּבְרָקִים וַעֲנַן כָּבֵד עַל הָהָר וְקַל שֹׁפָר חֲזָק מְאֹד וַיִּחַרַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה: (טז) וְהָיוּ בַּיּוֹמָא תְּלִיתָא בְּמַהוּי עֲפָרָא וְהָיוּ קִלְיוֹ וּבְרָקִיו וְעַנְנָא תְּקוּף עַל טוֹרָא וְקַל שׁוֹפְרָא תְּקוּף לְחֻדָּא וְזַע כָּל עַמָּא דִּי בְּמִשְׁרִיתָא:

(יז) וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לְקִרְאָת הָאֱלֹהִים מִן הַמַּחֲנֶה וַיִּתְיַצְבוּ בְּתַחֲתִית הָהָר: (יז) וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לְקִרְאָת הָאֱלֹהִים מִן הַמַּחֲנֶה וַיִּתְיַצְבוּ בְּתַחֲתִית הָהָר: (יז) וְאִפְרִיק מֹשֶׁה יְת עַמָּא לְקַדְמוֹת מִימְרָא דִּי מִן מִשְׁרִיתָא וְאֶתְעַתְרוּ בְּשׁוֹפְרֵי טוֹרָא:

(יח) וְהָר סִינַי עָשָׂן כְּלוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו יְהוָה בְּאֵשׁ וַיַּעַל עֵשָׂנוּ כְּעֵשָׂן הַכֹּהֵן וַיִּחַרַד כָּל הָהָר מְאֹד: (יח) וְהָר סִינַי עָשָׂן כְּלוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו יְהוָה בְּאֵשׁ וַיַּעַל עֵשָׂנוּ כְּעֵשָׂן הַכֹּהֵן וַיִּחַרַד כָּל הָהָר מְאֹד: (יח) וְטוֹרָא דְסִינַי תְּנַן כְּלִיָּה מִן קְדָם דְּאֶתְגַּלִּי עֲלוֹהֵי יְיָ בְּאֶשְׁתָּא וְסִלִּיק תְּנַנְיָה כְּתַנְנָא דְאַתְנָנָא וְזַע כָּל טוֹרָא לְחֻדָּא:

(יט) וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֲזָק מְאֹד מִשְׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל: (יט) וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֲזָק מְאֹד מִשְׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל: (יט) וְהָיוּ קַל שׁוֹפְרָא אֲזַל וְתְּקוּף לְחֻדָּא מִשְׁה מְמַלֵּל וּמִן קְדָם יְיָ מִתְעַנֵּי לִיָּה בְּקוֹל:

(כ) וַיֵּרַד יְהוָה עַל הָר סִינַי אֶל רֹאשׁ הָהָר וַיִּקְרָא יְהוָה לְמֹשֶׁה אֶל רֹאשׁ הָהָר וַיַּעַל מֹשֶׁה: (כ) וַיֵּרַד יְהוָה עַל הָר סִינַי אֶל רֹאשׁ הָהָר וַיִּקְרָא יְהוָה לְמֹשֶׁה אֶל רֹאשׁ הָהָר וַיַּעַל מֹשֶׁה: (כ) וְאֶתְגַּלִּי יְיָ עַל טוֹרָא דְסִינַי לְרִישׁ טוֹרָא וְקָרָא יְיָ לְמֹשֶׁה לְרִישׁ טוֹרָא וְסִלִּיק מִשְׁה:

(כא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה רַד הָעֵד בְּעָם פֶּן יִהְרָסוּ אֶל יְהוָה לְרָאוֹת וְנִפְל מִמֶּנּוּ רָב: (כא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה רַד הָעֵד בְּעָם פֶּן יִהְרָסוּ אֶל יְהוָה לְרָאוֹת וְנִפְל מִמֶּנּוּ רָב: (כא) וְאֹמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה חוֹת אֶסְהִיד בְּעַמָּא דִּילְקָמָא וּפְגָרוֹן קְדָם יְיָ לְמַחְזֵי וַיִּפֵּל מִנְהוֹן סָגִי:

חק לישראל – פרשת יתרו ליל שישי

(כב) וְגַם הַכַּהֲנִים הַנִּגְשִׁים אֶל יְהוָה יִתְקַדְּשׁוּ פֶּן יִפְרֹץ בָּהֶם יְהוָה: (כג) וְגַם הַכַּהֲנִים הַנִּגְשִׁים אֶל יְהוָה יִתְקַדְּשׁוּ פֶּן יִפְרֹץ בָּהֶם יְהוָה: (כד) וְאִם פָּהֲנִיא דְקַרְיָבִין לְשִׁמְשָׂא קָדָם יִי יִתְקַדְּשׁוּן דִּילְמָא יִקְטוּל בְּהוּן יִי:

(כג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה לֹא יוּכַל הָעָם לַעֲלֹת אֶל הַר סִינַי כִּי אַתָּה הִעַדְתָּהּ בָּנוּ לֵאמֹר הִגְבַּל אֶת הָהָר וְקִדְּשֵׁתוֹ: (כד) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה לֹא יוּכַל הָעָם לַעֲלֹת אֶל הַר סִינַי כִּי אַתָּה הִעַדְתָּהּ בָּנוּ לֵאמֹר הִגְבַּל אֶת הָהָר וְקִדְּשֵׁתוֹ: (כה) וַאֲמַר מֹשֶׁה קָדָם יִי לֹא יִבּוֹל עַמָּא לְמַסַּק לְטוּרָא דְסִינַי אֲרִי אֶת אֶסְתֵּרְתָּ בְּנָא לְמִימַר תַּחֲסִים יֵת טוּרָא וְקִדְּשִׁיהּ:

(כד) וַיֹּאמֶר אֱלֹוֵי יְהוָה לָךְ רַד וְעֲלִיתָ אֵתָהּ וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכַּהֲנִים וְהָעָם אֶל יְהִרְסוּ לַעֲלֹת אֶל יְהוָה פֶּן יִפְרֹץ בָּם: (כה) וַיֹּאמֶר אֱלֹוֵי יְהוָה לָךְ רַד וְעֲלִיתָ אֵתָהּ וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכַּהֲנִים וְהָעָם אֶל יְהִרְסוּ לַעֲלֹת אֶל יְהוָה פֶּן יִפְרֹץ בָּם: (כז) וַאֲמַר לִיהּ יִי אֲוִיל חוּת וְתַסַּק אֶת וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְכַהֲנִיא וְעַמָּא לֹא יִפְגְּרוּן לְמַסַּק לְקָדָם יִי דִילְמָא יִקְטוּל בְּהוּן:

(כה) וַיִּרְדַּ מֹשֶׁה אֶל הָעָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם: (כה) וַיִּרְדַּ מֹשֶׁה אֶל הָעָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם: (כח) וַנַּחַת מֹשֶׁה לְעַמָּא וַאֲמַר לְהוּן:

רש"י

בעדים אני מעיד עליכם אלא אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים על כמה עבירות היו חייבין לי קודם שנזדווגו לכם ולא נפרעתי מהם אלא על ידכם: ואשא אתכם – (מכילתא) זה יום שצאו ישראל לרעמסס שהיו ישראל מפוזרין בכל ארץ גושן ולשעה קלה כשצאו ליסע ולנאח נקבצו כלם לרעמסס ואונקלוס תרגם ואשא ואטלית יתכון כמו ואסיע אתכם תיקון את הדבור דרך כבוד למעלה: על כנפי נשרים – כנשר הגושא גוזליו על כנפיו שכל שאר העופות נותנים את צניהם בין רגליהם לפי שמתיראין מעוף אחר שפורח על גביהם אבל הנשר הזה אינו מתירא אלא מן האדם שמא יזרוק בו חץ לפי שאין עוף אחר פורח על גביו לכך נותנו על כנפיו אומר מוטב יכנס החץ בי ולא בצני. אף אני עשיתי כן ויסע מלאך האלהים וגו' ויצא בין מחנה מצרים וגו' והיו מצרים זורקים חאים ואבני בליסטראות והענן מקבלם: ואבא אתכם אלי – כתרוממו:

(ה) ועתה – אם עתה תקבצו עליכם יערב לכם מכאן ואילך שכל התחלות קשות (מכילתא שבת פז): ושמתם את צריתי – שאכרות עמכם על שמירת התורה: סגלה – אורח חייב כמו (קהלת ז) וסגלת מלכים כלי

(כז) וילך לו אל ארצו – לגייר בני משפחתו (מכילתא):

(א) ציום הזה – כז (שבת פו) צראש חודש לא היה כריך לכתוב אלא ציום ההוא מהו ציום הזה שהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום נתנו:

(ב) ויסעו מרפידים – למה הוצרך לחזור ולפרש מהיכן נסעו והלא כבר כתב שצרפידים היו חונים בידוע שמסם נסעו אלא להקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני מה ביאתן למדבר סיני בתשובה אף נסיעתן מרפידים בתשובה (מכילתא): ויחן שם ישראל – כאיש אחד בלבד אחד אצל שאר כל החניות בתרעומות ובמחלוקת (מכילתא): נגד ההר – (מכילתא) למזרחו וכל מקום שאתה מולא נגד פנים למזרח:

(ג) ומשה עלה – ציום השני וכל עליותיו בהשקמה היו שנאמר (שמות לד) וישכם משה בצקר: כה תאמר – בלשון הזה וכסדר הזה (שבת פו): לבית יעקב – אלו הנשים תאמר להן בלשון רכה: ותגיד לבני ישראל – עונשים ודקדוקין פרש לזכרים. דברים הקשין כגידין (מכילתא):

(ד) אתם ראייתם – (שבת פו) לא מסורת היא בידכם ולא דברים אני משגר לכם לא

חק לישראל – פרשת יתרו ליל שישי

בערביא קורין לכרכא יוצלא וסופר של איבו של יצחק היה:

(יז) מן ההר אל העם – מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם: (טו) היו נכנים לשלשת ימים – לסוף ג' ימים הוא יום 7' שהוסיף משה יום אחד מדעתו כדברי רבי יוסי (שבת פז) ולדברי האומר בשעה שחזק ניתנו עשרת הדברות לא הוסיף משה כלום. לשלשת ימים כמו ליום השלישי: אל תגשו אל אשה – כל ג' ימים הללו כדי שיהיו הנשים טובלות ליום השלישי ותהיינה טהורות לקבל תורה שאם ישמחו תוך שלשת ימים שמא תפלוט האשה שבת זרע לאחר טבילתה ותחזור ותטמא אבל מששהתה ג' ימים כבר הזרע מסריח ואינו ראוי להזריע וטהור מלטמא את הפולטת:

(טז) בהיות הבוקר – מלמד שהקדים על ידם מה שאין דרך בשר ודם לעשות כן שיהא הרב ממתין לתלמיד וכן מצינו (ביחזקאל ג) קום לא אל הבקעה וגו' ואקום ולא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד:

(יז) לקראת האלהים – (מכילתא) מגיד שהשכינה יצאה לקראתם כחתן היוצא לקראת כלה וזהו שגא' (דברים לג) ה' מסיני בא ולא נאמר לסיני בא: בתחתית ההר – לפי פשוטו ברגלי ההר ומדרשו שנתלש ההר מקומו ונכפה עליהם כגיגית (שבת פח):

(יח) עשן כלו – אין עשן זה שם דבר שהרי נקוד השי"ן פת"ח אלא לשון פעל כמו אמר שמר שמע לכך תרגומו תנן כוליה ולא תרגם תנגא וכל עשן שבמקרא נקודים המ"ץ מפני שהם שם דבר: הכשן – של סיד יכול ככשן זה ולא יותר ת"ל בוער באש עד לב השמים. ומה ת"ל כשן לשבר את האוזן מה שהיא יכולה לשמוע נותן לבירות סימן הניכר להם. כיוצא בו (הושע יא) כאריה ישאג וכי מי נתן כח בארי אלא הוא והכתוב מושלו כאריה אלא אנו מכנין ומדמין אותו לבירותיו כדי לשבר את האוזן מה שיכולה לשמוע. וכיוצא בו (יחזקאל מג) וקולו כקול מים רבים וכי מי נתן קול למים והלא הוא ואתה מכנה אותו לדמותו לבירותיו כדי לשבר את האוזן:

יקר ואזנים טובות שהמלכים גונזים אותם. כך אתם תהיו לי סגולה משאר אומות ולא תאמרו אתם לצדכם שלי ואין לי אחרים עמכם ומה יש לי עוד שתהא חבתכם נכרת כי לי כל הארץ והם צעיני ולפני לכלום:

(יט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים – פרים כמה דאת אמר (ש"צ ח) ובני דוד כהנים היו: אלה הדברים – לא פחות ולא יותר:

(כ) וישב משה את דברי העם וגו' – ביום המחרת שהוא יום שלישי שהרי בהשקמה עלה וכי ריך היה משה להשיב אלא בא הכתוב ללמד דרך ארץ ממה שלא אמר הואיל ויודע מי ששלחני איני ריך להשיב:

(כא) בעצ הענן – צמעה הענן וזהו ערפל וגם כך – גם בנביאים הבאים אחריו: ויגד משה וגו' – ביום המחרת שהוא רביעי לחודש: את דברי העם וגו' – תשובה על דבר זה שמעתי מהם שרונם לשמוע ממך אינו דומה השומע מפי שליח לשומע מפי המלך רכוננו לראות את מלכנו:

(כב) ויאמר ה' אל משה – א"כ שמזיקין לדבר עמם כך אל העם: וקדשתם – וזימנתם שיכינו עצמם היום ומחר:

(כג) והיו נכנים – מובדלים מאשה (מכילתא): ליום השלישי – (מכילתא) שהוא ששה בחדש ובחמישי בנה משה את המזבח תחת ההר ושתיים עשרה מצבה כל הענין האמור צפ' ואלה המשפטים ואין מוקדם ומאוחר בתורה: לעיני כל העם – מלמד שלא היה זה סומא שנתרפאו כולם (מכילתא):

(כד) והגבול – קבע להם תחומין לסימן שלא יקרבו מן הגבול והלאה: לאמר – הגבול אומר להם השמרו מעלות מכאן והלאה ואתה תזהירם על כך: ונגע בקצהו – אפילו בקצהו:

(כה) ירה יירה – (סנהדרין מא) מכאן לנסקלין שהם נדחין למטה מבית הסקילה שהיה גבוה שתי קומות: יירה – יושלך למטה לארץ כמו (שמות טו) ירה בים: במשך היבל – כשימשוך היובל קול ארוך הוא סימן סלוק שכינה והפסקת הקול וכיון שאסתלק הם רשאין לעלות: היבל – הוא שופר של איל שכן

חק לישראל – פרשת יתרו ליל שישי

(כב) וגם הכהנים – אף הצבורות שהעבודה בהם (זבחים קטו): הנגשים אל ה' – להקריב קרבנות אף הם אל יסמכו על השיבותם לעלות: יתקדשו – יהיו מזומנים להתייבב על עמדם: פן יפרץ – לשון פרצה יהרוג בהם ויעשה בהם פרצה:

(כג) לא יוכל העם – איני צריך להעיד בהם שהרי מותרין ועומדין הם היום ג' ימים ולא יוכלו לעלות שאין להם ראות:

(כד) לך רד – (מכילתא) והעד בהם שנית שמזרזין את האדם קודם מעשה וחוזרין ומזרזין אותו בשעת מעשה: ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים – יכול אף הם עמך ת"ל ועלית אתה. אמור מעתה אתה מחיאה לעצמך ואהרן מחיאה לעצמו והכהנים מחיאה לעצמם. משה נגש יותר מאהרן ואהרן יותר מן הכהנים והעם כל עיקר אל יחרסו את מצבם לעלות אל ה': פן יפרץ בם – אע"פ שהוא נקוד חטף קמ"ץ אינו זז מגזרתו כך דרך כל תיבה שנקודתה מלאפוס"ם כשהיא באה במקף משתנה הנקוד לחרטף קמ"ץ: (כה) ויאמר אליהם – התראה זו:

(יט) הולך וחזק מאד – מנהג הדיוט כל זמן שהוא מאריך לתקוע קולו מחליש וכוהה אבל כאן הולך וחזק מאוד ולמה כך מתחלה לשבר אזניהם מה שיכולין לשמוע: משה ידבר – כשהיה משה מדבר ומשמיע הדברות לישראל שהרי לא שמעו מפי הגבורה אלא אנכי ולא יהיה לך והקב"ה מסייע לתת בו כח להיות קולו מגביר ונשמע: יעננו בקול – יעננו על דבר הקול כמו (מ"א יח) אשר יענה באש על דבר האש להורידו:

(כ) וירד ה' על הר סיני – יכול ירד עליו ממש ת"ל (שמות כ) כי מן השמים דברתי עמכם (מכילתא) מלמד שהרכין שמים העליונים ותחתונים והציען על גבי ההר כמלע על המטה וירד כסא הכבוד עליהם:

(כא) העד בעם – התרה בהם שלא לעלות בהר: פן יחרסו וגו' – שלא יחרסו את מצבם ע"י שתאותם אל ה' לראות ויקרבו ללד ההר: ונפל ממנו רב – (מכילתא) כל מה שיפול מהם ואפי' הוא יחידי חסוב לפני רב: פן יחרסו – כל הריסה מפרדת אסיפת הבנין אף הנפרדין מממצב אנשים הורסים את הממצב:

לע"נ

זאב חיים בן שרה, משה דוד בן סוזנה מלכה, גד גבריאל בן סוזן, סוזנה מלכה בת שמחה, דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרה ז"ל.